

**Dezavantajlı ve risk altındaki öğrencilere
yönelik rehberlik çalışmalarında
DKAB öğretmenlerinin rolü**

Ahmet DEMİREL
Konya İl Müftü Yardımcısı

➤Türkiye nüfusu itibariyle Avrupa' nın beşinci, Ortadoğu' nun birinci ülkesidir. Bu açıdan dünya sıralamasında ilk 20 ülke arasında yer almaktadır.

➤ Çocuk nüfusunun genel nüfusa oranı %41.78' dir. Çocuk nüfusun %42.37' si erkek, %48.64' ü kadındır.

DEZAVANTAJLI VE RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLAR KİMLERDİR?

Risk altındaki çocuklar dediğimizde de en sık karşımıza çıkan 4 grup olduğu görülmektedir. Bunlar:

1. Sokak çocukları,
2. Suça itilen çocuklar,
3. Çalışan çocuklar,
4. İstismara maruz kalan çocuklar
5. Göç etmiş, mülteci çocuklar şeklinde gruplandırılabilir.

RİSKLİ DAVRANIŞLAR

- Şiddet eğilimi
- Sık sık kavga etme
- Madde veya alkol kullanımı
- Ev yada okuldan kaçma
- Kendine zarar verme
- Sokakta çalışma
- Riskli cinsel davranış
- Davranış sorunları

Bu davranışlardan bir yada birden fazlası bir arada olabilir.

Okuldan Kaçma :

- Okuldan kaçma bir yaşam tarzıdır
- Tek başına riski ifade etmez.
- Düzenli olarak okuldan kaçarlar
- Okumayı reddetme vardır
- Devamsızlığı önemli boyutlardadır
- Okul başarısı düşüktür

Evden Kaçma :

- Son bir yıl içerisinde en az bir geceyi, evde bir sorunu takiben ailesinin haberi olmadan başka bir yerde veya sokakta geçirenler

Sigara, alkol ve madde kullanımı :

- Günde en az bir sigara içen veya...
- Son bir ay içinde 3 veya daha fazla gün alkol alan veya...
- Bir kez diğer uyuşturucu veya uyarıcıları kullananlar

Sokakta Çalışma :

- Son bir ay içinde en az bir gün sokakta çalışan veya bir şeyler satanlardır
- Çalışmanın ailesinden haberli veya habersiz olması fark etmez.

Şiddet ve şiddet eğilimi olanlar :

- Son bir yıl içerisinde sık sık fiziksel bir kavga içinde yer alanlar
- Yaşamı boyunca bir kez dahi bir silah taşıyanlar

Kendine zarar verme davranışı :

- Kafasını duvara vurma
- Duvara yumrukla vurma
- Sigarayla kendini yakma
- Kesici aletlerle kendini kesme

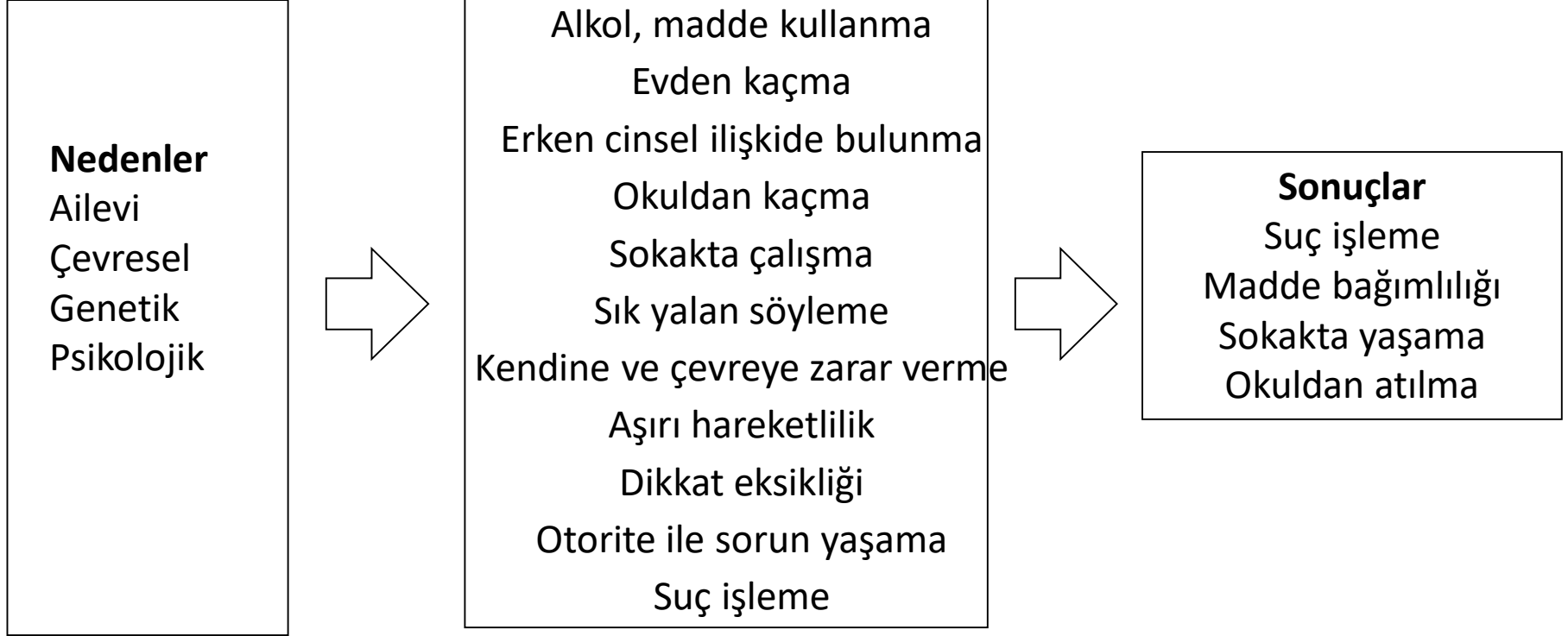
Davranış Sorunları :

- Sık yalan söyleme
- Otoriteye sürekli karşı gelme
- Aşırı hareketlilik
- Eşyalar, hayvanlara ve insanlara zarar verme
- Suç işleyen kişilerle birlikte bulunma

Riskli Cinsel Davranışlar :

- Toplumsal olarak kabul gören yaşlardan önce cinsel ilişkide bulunmak
- Cinsel ilişkilerinde uygunsuz eşlerle olmak
- Korunma olmadan cinsel ilişkiye girmek

NEDENLER, RİSKLİ DAVRANIŞLAR VE SONUÇLARI

SORUNUN GELİŞİM SÜRECİ

Birinci dönem

Yoksulluk, ailevi, çevresel ve bireysel etkenler

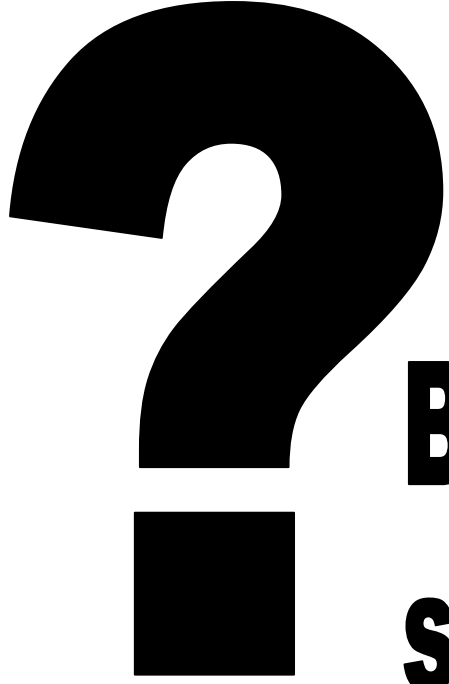
İkinci dönem

Düşük okul başarısı
Okuldan soğuma
Zayıf öğretmen ve ebeveyn desteği
Akranlardan dışlanma

Son dönem

Okulla devamsızlık, okuldan atılma
Aileden dışlanma
Marjinalizasyon,
Kendine uygun akranlarla çete oluşturma

Bu çocukların karşılaştıkları sorunlar ve ihtiyaçları nelerdir

BU ÇOCUKLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

- Etiketlenme
- Beceri eksikliği
- Yalnızlık, dışlanma
- Okuldan atılma
- Sağlık sorunları
- Yasal sorunlar
- Sokakta yaşama
- Ruhsal sorunlar

ZOR ÇOCUKLAR VE EĞİTİM SİSTEMİ

- Okulda izolasyon gelişir
- Bu çocuklara yönelik müdahale yöntemleri konusunda bilgi eksikliği ve insan kaynaklığı eksikliği
- Aileleriyle yetersiz iletişim kurma ve baskıcı bir tavır takınma
- Olumsuz davranış sergileneceği beklentisinin artmasına paralel olumlu davranışların olabileceğine inancın azalması
- Okuldan uzaklaştırılan çocukların riskli davranış gösterme sıklığının artması
- Bu çocukların damgalanması ve bunun sonucunda olumsuz davranışlarını sürdürmeye devam etmeleri

UNUTMAYIN, Bu çocuklarla uğraşmak uzun soluklu bir çalışmayı ve sabrı gerektirmektedir.

Etkisiz yaklaşımlar

- Eleştirmek
- Nasihat etmek
- Tartışmak
- Suçlamak
- Acımak
- Taraf tutmak
- Bilgiçlik taslamak
- Yargılamak
- Etiketlemek
- Cezalandırmak
- Kurtarıcı rolü üstlenmek

Zor çocuklara yaklaşımda temel ilkeler(1)

- **Kişiliğine saygı gösterin:** Onu bir yetişkin gibi görerek konuşun.
- **Dinleyin:** Onları dinleyen pek yok, o yüzden siz dinleyin.
- **Tuzaklarına düşmeyin:** Sizi sinirlendirmek isteyebilir, tuzığa düşmeyin.
- **İstikrarlı olun:** Bir gün çok iyi, bir gün kötü olmayın. Hep aynı kalmaya çalışın.
- **Sürekli ve sabırlı olun:** Davranışlarındaki düzelleme uzun süre alacağından sabırlı olun.
- **Kötü davranışlar yerine iyi davranışlar üstüne konsantre olun:** İyi davranışlarının fark edilmesine ihtiyacı vardır.
- **Onu değil, davranışını eleştirin:** “Sen çok kötüsün; insanlara vuruyorsun” yerine “Vurmak kötü bir davranış”.

Zor çocuklara yaklaşımda temel ilkeler(2)

- **Olumlu tarzda konuşun:** “Çayı oraya koyma” yerine “çayı oraya koymak yerine masa üstüne koy...”
- **Cesaretlendirin:** Kendine olan yeterliliğini destekleyin, güvenini ve inancını artırın.
- **Tartışmaktan kaçınin:** Tartışmak çözüm getirmez ve verimli değildir.
- **Çözüm odaklı olun:** Önünüze çıkan sorunların çözümlerine odaklanın ve her birinden bir ders çıkararak üstesinden gelmesini sağlayın. Değişimin önündeki engelleri kaldırmasına yardımcı olun.
- **Her yaşanandan bir ders çıkarın:** Yavaş yavaş öğrenmesini sağlayın. Öğrenmesi için zaman tanıyın.

Şiddet Uygulayan Çocuğa Yaklaşım

- Şiddetin analizini yapın. Nedenlerini ve tetikleyici sebepleri belirleyin.
- Şiddet uygulama konusunda çocuğun algısının neler olduğunu öğrenin.
- Şiddet uyguladığında verdiğiniz tepkilerde tutarlı olun.
- Olumlu davranışları övün, pekiştirin.
- Konulan kurallar açık, net ve tutarlı olsun.
- Aileyi bilgilendirin ve sürece dahil edin.
- Aile içinde şiddet uygulanıp uygulanmadığını kontrol edin.
- Ev içindeki kuralların ve tepkilerin açık, net, tutarlı olması gerektiğini anlatın.
- Okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanına yönlendirerek işbirliği yapın.

Suç İşleyen Çocuğa Yaklaşım

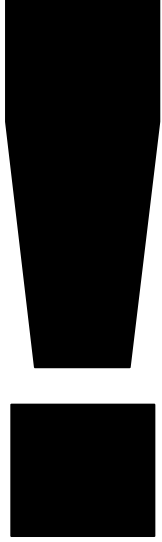
- Çocukla iletişime geçin ve güven ilişkisi kurun.
- Genel değerlendirme için psikiyatriste yönlendirin.
- Çocuğu suç işlemeye iten etkenleri (aile, arkadaşlar, çevre) araştırın.
- Başka suçlar işleme eğilimi varsa bunun eyleme dönüşmesini önlemeye çalışın.
- Çocuğu takibe alıp, okuldan uzaklaşmasını/ayrılmasını engellemeye çalışın.
- Okul ile bağ kurmasını sağlayın.
- Çocuğun etiketlenmesini önleyin.
- Aileyi durumdan haberdar etmeniz gerekirse bunu okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı ile işbirliği kurarak yapın.
- Okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı ile işbirliği yaparak aileye danışmanlık konusunda birlikte çalışın.

Madde Kullanımı Olan Çocuğa Yaklaşım

- Kendinizi hazır hissetmeden onunla konuşmayın.
- Önyargılarınızın olabilir, bunları farkına varmanız ona karşı tutumunuzun olumsuz olmasını azaltabilir.
- Amacınızın ona destek ve yardımcı olmak olduğunu vurgulayın.
- Etiketlemekten kaçının ve okul içinde etiketlenmesini önleyin.
- Eğer öğrenci maddenin etkisi altında ise onunla bu durumda konuşmayın.
- Çocukla ya da idare ile konu hakkında görüşmeden önce okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanına şüphenizden bahsedin.
- Aileyi okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı ile görüşmelere için çağırın.
- İyileşmeye dair sözünü içeren anlaşma kağıdı imzalatmaya çalışın.

Bağımlılık Süreci

UNUTMAYIN!

Madde kullanımı uzun süreli takip gerektirir.
Çocukla aranızda kurulan ilişkiyi sürdürün.

**Madde kullanan çocuğun okulla
bağı kesilmemelidir.**

Davranış Sorunları

- Davranış problemlerinin gözükmesine yol açacak olası stres faktörlerini öğrenin.
- Kendisindeki dürtüsel davranışlarının farkına vardırmaya çalışın.
- Herhangi bir şeyi konuşurken onu ikna etmekten kaçının.
- Olumlu davranışlarını övün.
- Okul ile arasında bir bağ kurulmasını sağlayın.
- Okul içindeki ve dışındaki bir takım aktivitelere, grup faaliyetlerine katılımını arttırmak için yönlendirme yapın.
- Sınıf içinde kapasitesine uygun görevler verin.
- Aile ile konuşurken çocuğun olumlu davranışları ve güçlü olduğu yönlerini vurgulayın.
- Okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanından destek almaları için gerekli yönlendirmeyi yapın.

Evden Kaçma

- Evden kaçma nedeninin altında fiziksel veya cinsel taciz yatıyor olabilir.
- Çocuğun güvenliğini sağlayabilmek için okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı ile işbirliği yapın ve gereken kişi ve kuruluşlara haber verin.
- Sokakta yaşamak ile ilgili gerçekçi olmayan düşüncelerini öğrenin.
- Gerçek bilgileri onu yargılamadan, suçlamadan ona açıklayın.
- Arkadaş çevresi hakkında bilgi sahibi olun.
- Okul ile arasında bir bağ kurulmasına yardım edin.
- Okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanına yönlendirin.

Kendine Zarar Verme

- Yaklaşımınız nötr olmalıdır (“kes/yap” veya “kesme/yapma” demekten kaçının).
- Kendini kesen birine tıbbi müdahale gerektirip gerekmediğini kontrol edin.
- Kesi ister derin ister hafif olsun mutlaka pansuman yapılmasını sağlayın.
- Her kendine zarar verme, intihar değildir.
- Kendine zarar verme genelde sorunlarla sağlıklı başa çıkma yöntemlerini bilmeyenlerde görülür.
- Bir psikiyatriste yönlendirme yapsanız da çocuğu okulda izlemeye devam edin.
- Yaptıklarını onaylamayın ama onu etiketlemeyin.

Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik

- Konu ile ilgili olarak öğretmenin bilgilenmesini sağlayın ve desteğini alın.
- Uygun öğrenme ve ders çalışma tekniklerini öğrenmesi için okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanına yönlendirin.
- Sorumluluk duygusunu ve kendine güvenini geliştirmesine yardımcı olmak için kapasitesine uygun görevler verin.
- Olumlu ve güçlü yönlerini pekiştirin.
- Çocuğun fazla enerjisini atması için fiziksel aktiviteler yapmasını sağlayınız.
- Çocuğun güçlü olduğu yönleri aileyle paylaşın.

Okuldan Kaçma

- Okula kaç gün devamsızlığı olduğunu öğrenin.
- Ailesinin durumdan haberi yoksa bilgilendirin.
- Aile ile ortaklaşa çalışın.
- Devamsızlığın esas nedenini öğrenin.
- Çocuk okuldan kaçtığında nereye gittiğini, neler yaptığını, kimlerle birlikte olduğunu araştırın.
- Okuldaki sosyal etkinliklere yönlendirin.
- Sınıf içinde bazı sorumluluklar verin.
- Grup etkinliklerine katılımını teşvik edin.

OKUL İÇERİSİNDE YAKLAŞIM: “ETİKETLENME”

- Çocukların etiketlenmelerini önlemek için riskli davranışlarının herkes tarafından öğrenilmemesini sağlayın.
- Çocuğu da etiketlenme konusunda bilgilendirin.
- Etiketlenmesini önlemek için sınıf içerisinde grup çalışmalarını yapın.